

België herdenkt volop de honderdste verjaardag van de Eerste Wereldoorlog. Welke boodschap hebt u voor het Europese continent in het licht van de naoorlogse leuze: "Nooit meer oorlog"?

"Al drie keren heb ik het Europese continent toegesproken: twee keren in Straatsburg (op 25 november 2014, *nvdr*) en één keer bij de uitreiking van de Internationale Karelsprijs Aken (op 6 mei 2016, *nvdr*). Ik geloof dat die leuze 'Nooit meer oorlog' nooit ernstig werd genomen, omdat er na de Eerste een Tweede, en na de Tweede een Derde Wereldoorlog kwam, die we nu meemaken *a pezzeti*, beetje bij beetje. We zijn in oorlog. De wereld ondergaat een Derde Wereldoorlog: in Oekraïne, het Midden-Oosten, Afrika, Jemen... Het is zeer ernstig. Dus zomaar wat lippendienst bewijzen aan het 'Nooit meer oorlog' terwijl ondertussen zoveel wapens worden gemaakt en verkocht, zelfs verkocht aan tegenstanders. Want diezelfde fabrikant verkoopt wapens aan de ene en de andere partij, die in de oorlog tegenover elkaar staan en elkaar bekampen. Dat is de waarheid. Er is een economische theorie waarvan ik niet zelf het bewijs heb, maar waarover ik in vele boeken heb gelezen: dat in de geschiedenis van de mensheid, wanneer een staat aan de grond zit, hij een oorlog voert en zo zijn financiële evenwicht hervindt. Eigenlijk komt het hier op neer: het is één van de makkelijke vormen om zich te verrijken. Maar uiteraard, de prijs is zeer duur: bloed."

"Brugge is de mooiste."

"Dat 'Nooit meer oorlog', denk ik, is iets dat Europa in alle eerlijkheid heeft gezegd, in alle oprechtheid. Robert Schuman, Alcide de Gasperi, Konrad Adenauer...; zij zeiden het oprecht. Maar nadien... Vandaag ontbreekt het ons aan leiders: Europa heeft leiders nodig, leiders die vooruitgaan... Maar goed, ik ga niet herhalen wat ik al lemaal in die drie toespraken heb gezegd."

Bestaat er een kans dat u voor die herdenking van de Grote Oorlog naar België komt (het gerucht deed de ronde dat de paus in 2018 de Westhoek zou bezoeken)?

"Nee, het is niet voorzien, nee. En België, elk anderhalf jaar ging ik daar naartoe toen ik provinciaal van de jezuïeten was (van 1973 tot 1979, *nvdr*), omdat er in België een vereniging van vrienden bestond van de Katholieke Universiteit van Córdoba (de eerste privé-universiteit en de enige in Argentinië geleid door jezuïeten, die nu haar zestigste verjaardag viert. De Belgische vriendenkring onder leiding van jezuïet Jean Sonet ondersteunde de uitbouw van die universiteit, *nvdr*). Ik was er de grootkanselier van... Vandaar dat ik hen bezocht om met hen te praten. Zij deden dan hun Geestelijke oefeningen. En ik kwam ook om hen te bedanken. En zo ben ik van België beginnen te houden. Maar voor mij is de mooiste stad van België niet Gent of Antwerpen, maar Brugge (*lacht*)."

Het buitengewone jubeljaar van de barmhartigheid is ten einde. Hoe kijkt u erop terug?

"Het jaar van de barmhartigheid was niet zomaar een idee dat me plots te binnen viel. Het komt van de zalige paus Paulus VI. Hij had al een aantal teksten geschreven over het herontdekken van Gods barmhartigheid. Daarna droeg de heilige Johannes Paulus II daar veel aan bij met drie zaken: de encycliek *Dives in Misericordia*, de heiligverklaring van zuster Faustina (*Poolse zieners en mystica*, 1905-1938, *nvdr*) en het feest van de goddelijke barmhartigheid op de zondag na Pasen. En hij stierf aan de vooravond van dat feest (2 april 2005, *nvdr*)."

"En zo ben ik met de kerk op weg gegaan in hun spoor. Ik voelde dat dat de wens van de Heer was. Eigenlijk weet ik niet hoe het idee zich in mijn hart gevormd heeft, maar op een goede dag sprak ik erover met Rino Fisichella die bij mij kwam met enkele kwesties van zijn dicasterie (*hij is de voorzitter van de Pauselijke Raad voor de Bevordering van de Nieuwe Evangelisatie*, *nvdr*). Ik zei hem: ik zou eigenlijk heel graag een jubileumjaar houden, een jubeljaar van de barmhartigheid. Hij antwoordde: 'En waarom niet?' En zo begon dat jaar van de barmhartigheid. Dat is dan ook het bewijs dat het geen menselijke uitvinding was maar dat het van boven kwam (*wijst naar de hemel*). Ik geloof dat de Heer ons ertoe inspireerde. Het lijkt geen twijfel dat het een goede zaak was. Dat het jubileum bovendien niet alleen in Rome plaatsvond, maar in heel de wereld, in alle bisdommen en daarbinnen op diverse plaatsen met meerdere jubelkerken, bracht heel wat in beweging; de mensen deden er graag aan mee en engageerden er zich voor. De mensen werden uitgenodigd zich te verzoenen met God, de Heer te ontmoeten en de liefde van de Vader te voelen."

De Duitse pastor Dietrich Bonhoeffer wees op het verschil tussen goedkope en kostbare genade. Kunnen we ook over een goedkope en een kostbare barmhartigheid spreken?

"De barmhartigheid is tegelijk kostbaar én goedkoop. Ik weet niet wat er in de tekst van Bonhoeffer staat, ik weet niet hoe hij dat verschil uitlegt, maar de barmhartigheid is goedkoop omdat je er niets voor hoeft te betalen. Je moet geen aflaten kopen. Het is een puur geschenk, een pure genade. En ze is duur omdat het het meest kostbare geschenk is. Er bestaat een boek dat gebaseerd is op een interview met mij met als titel *De naam van God is barmhartigheid* (in het Nederlands uitgegeven onder de titel *De naam van God is genade*, *nvdr*). Die titel verklaart waarom het kostbaar is: het gaat over de naam van God: God is barmhartigheid."

Een hardnekkig trillende gsm onderbreekt het gesprek wat de paus bij de volgende anekdote brengt:

"Het doet me denken aan die priester uit Buenos Aires die nog altijd de eucharistie vierde en werkte, ook al was hij 92 jaar. Hij begon zijn mis altijd met enkele adviezen. Hij was nog altijd zeer dynamisch voor zijn leeftijd. Hij preekte goed, er kwam veel volk naar hem luisteren. Op een keer luidde zijn goede raad: 'Alstublieft, zet uw telefoons uit'... en toen begon zijn mis. Hij was aan de offerande en er ging een gsm af. Hij stopte en herhaalde: 'Alstublieft, doe uw telefoon uit'. Waarop de misdienaar die naast hem stond, zei: 'Meneer pastoor, 't is den uwe'. En toen greep hij in zijn zak en nam op: 'Hallo?' (*hilariteit*)."

"Barmhartigheid is tegelijk kostbaar en goedkoop."

Tijdens de gezinssynode van 2015 gaf u uw kijk op de kerk van de toekomst, een meer synodale kerk. Tegelijk moedigt u iedereen in de kerk aan die weg van vernieuwing op te gaan. Daarmee lijkt u opnieuw aan te sluiten bij het Tweede Vaticaans Concilie en wenst u de inzichten van die kerkvergadering te realiseren. Wat beoogt u ten gronde?

"De 'synodale kerk'... Als ik die uitdrukking in de mond neem, wat bedoel ik dan? De kerk wordt geboren uit vele gemeenschappen, ontluikt aan de basis, in de groep; wordt geboren uit het doopsel en vormt zich rond de bisschop die haar samenroept en versterkt. De bisschop is de opvolger van de apostelen. Dat is de kerk."

"Een cultuur of een politiek systeem die de openheid op het transcendente in de mens niet respecteert, doet afbreuk"